

**СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
АГРОБИОИНСТИТУТ**

София 1164, бул. Драган Цанков 8, тел. : 963 54 07, факс: 963 54 08, e-mail: abi@abi.bg, web: www.abi.bg

П Р О Г Р А М А

**за развитие и управление на Агробιοинститут /АБИ/, ССА за
периода 2026 – 2030 г.**

**Проф. дбн Иван Илиев Атанасов, Агробιοинститут, ССА
(участник в конкурса за Директор на Агробιοинститут, обява
ССА от 18.03.2026 год.)**

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Визия за успешно и устойчиво развитие на Агробиоинститута /АБИ/	стр. 3
2. Нормативна база, структура и управление на ССА	стр. 5
3. Определяне на трансфера (бюджетната субсидия) за институтите и другите структурни звена на ССА	стр. 5
4. Основни приоритети на ССА. Системи за обучение на докторанти в ССА и управление на качеството в ССА. Наблюдение и оценка на научно-изследователската дейност на научните организации в Република България.	стр. 6
5. Обща информация за АБИ. Структура на ръководство и управление на АБИ.	стр. 8
6. Основни резултати, насоки и тенденции в развитието на АБИ през периода 2021-2025 год.	стр. 10
7. Мерки и действия за реализиране на ,Визията за успешно и устойчиво развитие на АБИ‘ през периода 2026 – 2030 год.	стр. 16
7.1. Развитие на инфраструктурата на лабораторния комплекс на АБИ-София	стр. 16
7.2. Развитие на опитната база на АБИ-Костинброд	стр. 18
7.3. Кариерно развитие. Академичен, технически и административен състав.	стр. 20
7.4. Млади учени и докторанти. Обучение.	стр. 21
7.5. Научно-изследователска дейност. Проекти с външно финансиране. Съвместни изследвания и дейности. Стратегически партньорства.	стр. 22
7.6. Научно-приложна дейност, договорни изследвания и услуги. Съвместна дейност с държавни и нестопански организации, индустрията и фермери.	стр. 25
7.7. Ноу-хау и интелектуална собственост.	стр. 27
7.8. Финанси. Финансово и административно управление.	стр. 28
8. SWOT – анализ. Очакван ефект от реализирането на предложената програма.	стр. 31
9. Мотиви за кандидатура ми за директор на АБИ и предпоставки за успешен директорски мандат.	стр. 33

1. Визия за успешно и устойчиво развитие на АБИ

Агробиоинститутът /АБИ/ е научна организация от системата на Селскостопанска академия /ССА/ извършващ научни и научно-приложни изследвания, иновативна и консултантска дейност, договорни изследвания и високотехнологични услуги в областта на земеделието и биоикономиката. Осигуряването на по-нататъшното успешно и устойчиво развитие на АБИ включва следните основни насоки на управлението и дейността на института:

- Системно надграждане, поддържане на функционалността и ефективно използване на съвременната научна инфраструктура и апаратура, инсталирана в лабораторния комплекс на АБИ в гр. София, което да осигурява необходимата експериментална база за прилагане на съвременни методи и подходи за реализиране на различните дейности изпълнявани в института.

- Планомерно разширяване на капацитета, поддържане и ефективно използване на опитната база и полета на АБИ в гр. Костинброд, което да осигурява изпълнението на комплексни научни изследвания включващи оранжерийно и полско култивиране на растения, реализиране на приложни изследвания и иновации, както и дългосрочно поддържане на колекции растителни генетични ресурси и експериментални популации от различни култури.

- Висококвалифициран академичен и технически състав на АБИ, с опит и капацитет за успешно планиране и реализиране на научни и научно-приложни изследвания, иновативна и консултантска дейност, високотехнологични услуги и договорни изследвания в различни области на земеделието и биоикономиката. Осигуряване на необходимите условия за успешно кариерно развитие на състава на АБИ.

- Ефективно и конкурентно привличане в състава на АБИ на млади учени, докторанти и технически състав с качества и потенциал за успешно включване в цялостната дейност на института. Системно провеждане на въвеждащо и специализирано обучение за изграждане на професионални умения и успешно кариерно развитие.

- Поддържане и допълнително повишаване на конкурентоспособността на АБИ за успешно кандидатстване в конкурси за проектно финансиране, включително чрез поддържане на високата атрактивност на института за участие като партньор в съвместни проекти с други организации и изграждане на стратегически партньорства.

- Ефективно взаимодействие на АБИ с агро- и био-индустрията и системно разширяване на капацитета за привличане и реализиране на договорни изследвания, предлагане и

извършване на високотехнологични услуги, включващи поддържане на ноу-хау от работещи методи, процеси и практически резултати, както и изграждане на портфолио от интелектуална собственост, всички с възможност за реално приложение в индустрията.

➤ Ефективно финансово-счетоводно и административно-стопанско управление на АБИ, подкрепящо и гарантиращо успешното реализиране и отчитане на научно-изследователските и научно-приложни проекти, договорни изследвания и услуги с външно финансиране изпълнявани в института.

Настоящата „Програма за развитие и управление на АБИ“ представя основни параметри на средата в която функционира института, основните насоки и постижения на развитието на АБИ през периода 2021-2025 г. и настоящото състояние на института, както и набор от конкретни мерки и действия, включително основание и цели на прилагането им, необходими за реализиране на изложената по-горе визия за успешно и устойчиво развитие на Агробиоинститута.

2. Нормативна база, структура и управление на ССА

Селскостопанска академия /ССА/ е национална автономна бюджетна организация към Министъра на земеделието и храните. ССА е научна организация по смисъла на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и извършва научни изследвания, научно-приложна, иновативна и образователна дейности в областта на земеделието и храните. Нормативните документи, регламентиращи дейността на ССА включват: Устройствен правилник, Правилник за работа на Управителния съвет, Етичен кодекс, Правилник за дейността на научните съвети, Правилник за провеждане на конкурси за директори на структурните звена – научни институти в Селскостопанска академия и др.

Структурата на ССА включва: централна администрация, научни институти, научни центрове, Национален земеделски музей и държавно предприятие "Научно-производствен център". Органите на управление на ССА са: Председател и Управителен съвет. Председателят на ССА организира, ръководи и контролира цялостната дейност на ССА, а дейността му се подпомага от Заместник председател и Главен научен секретар. Управителният съвет на ССА включва Председателя на ССА и хабилитирани учени от системата на ССА. Председателят на ССА утвърждава щатното разписание на отделните институти, решения за обявяване на конкурси за академично израстване на учени от институтите на ССА, и резултатите от проведени такива конкурси и др.

3. Определяне на трансфера (бюджетната субсидия) за институтите и другите структурни звена на ССА.

Бюджетният трансфер за отделните структурни звена на ССА включва два компонента отразяващи капацитета и общата ефективност на дейността на института. Определянето на трансфера за отделните структурни звена на ССА се извършва чрез използване на два коефициента за определяне на обема на трансфер по всеки компонент:

➤ K1 – коефициент отчитащ академичния състав на съответното звено (и брутната работна заплата на академичния състав), средства за помощен персонал и администрация, които са пропорционални на броя на академичния състав и се определят чрез коефициент, отразяващ спецификата и дейността на всеки институт и научен център на ССА.

➤ K2 - коефициент отчитащ общата оценка за ефективност на института/центъра. При определяне на този коефициент се използват критериите и параметрите на Националната система за оценка на научните организации и университетите в РБългария, както и оценка на резултатите на отделните институти и ССА като цяло по отношение на тези критерии.

Определения трансфер е основна част от планиране и формиране на годишните бюджетите на отделните институти и структурни звена на ССА. Трансферът определя и осигурява базовото финансиране за функционирането на институтите, като покрива възнагражденията на академичния състав и голяма част от възнагражденията на техническия състав и администрация (степената на покритие зависи от отношението на броя на академичния състав към броя технически състав и администрация за съответното структурно звено).

4. Основни приоритети на ССА. Системи за обучение на докторанти в ССА и управление на качеството в ССА. Наблюдение и оценка на научно-изследователската дейност на научните организации в Република България.

Основни приоритети на ССА са научно-изследователската, приложна, обслужваща и спомагателна дейности в областта на земеделието, животновъдството, дългосрочното съхранение и оползотворяване на наличните генетични ресурси в страната за развитие на конкурентноспособно и устойчиво земеделие и животновъдство; създаване и интродуциране на високопродуктивни и конкурентни сортове стопански култури и породи животни отглеждани в България, устойчиво управление на природните ресурси, вкл. опазване и рационално използване на почвите, водните басейни и рибните ресурси; екология и опазване на околната среда вкл. редуциране на влиянието на селското стопанство върху околната среда и климата; създаване на качествени, безопасни и здравословни храни; прилагане на съвременни експериментални методи и подходи за иновативни решения в областта на агроиндустрията и биоикономиката.

Приемът и обучението на докторанти на национално ниво са регламентирани в ЗВО, ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ, като ролята и функциите на структурните звена на ССА при приемане и обучение на докторанти и процедурите свързани с това са представени в Закона за ССА, Устройствения правилник на ССА, Правилника за развитие на академичния състав на ССА, които съответстват на националното законодателство. Обучението на докторанти в научните институти на ССА се извършва след положителна оценка на капацитета за обучение на докторанти и акредитация от НАОА за обучение на докторанти в конкретно професионално обучение и специалност. През 2025 – 2026 г. бяха направени значителни стъпки за повишаване на качеството и ефективността на обучение на докторанти в ССА като: бе създадено докторантско училище и кредитна система за обучение на докторанти в ССА, система за управление на качеството в ССА и институтите на ССА, с което удовлетворяват две от основните изискванията за акредитация на докторски програми от НАОА; предприети

бяха стъпки за обединяване на докторски програми в една и съща специалност на отделните институти в една обща докторска програма, което ще намали административната тежест и разходи за акредитация на съответната докторска програма от НАОА; организирано бе облачно пространство за депозиране и съхранение на протоколи, материали по отделните докторантури и други документи, което редуцира значително физическия документооборот и улеснява административното обслужване и управление на обучението на докторанти, както и следващото представяне и акредитация на докторски програми пред НАОА. Важна нова стъпка за привличане и обучение на докторанти е изпълнението на проекта за програмна докторантура на ССА, от което се очаква да направи значително по-атрактивни предлаганите редовни докторантури и ресурси за качествено докторантско обучение.

Функционирането на системата за наблюдение и оценка на научно-изследователската, иновативна и учебна дейности на научните организации, вкл. и ССА, в Р България е уредено в Правилник на МОН, който включва ежегодно събиране на информация , анализ и оценка на резултатите от тези дейности на научните организации и университети, вкл. и на ССА. Отделно, НАОА извършва периодични независими наблюдения и оценка на обучението на докторанти в отделните научни звена, вкл. институтите на ССА.

5. Обща информация за АБИ. Структура на ръководство и управление на АБИ.

Агробиоинститутът, ССА е създаден през 1985 г. като Централна лаборатория по генетично инженерство, прераснала в Институт по генетично инженерство /ИГИ/ през 1989 г. След значително разширяване на областите на изследвания през 2000 г. ИГИ е преобразуван в Агробиоинститут с основна дейност провеждане на фундаментални и приложни изследвания в областта на клетъчната, функционалната и молекулярната генетика и агrobiотехнологиите. До 2003 г. лабораторната база на АБИ е разположена в гр. Костинброд, след което АБИ се премести в нова лабораторна база разположена в сградата на Биологическия факултет на Софийски университет "Св. Климент Охридски". През 2019 г. към АБИ е присъединена и опитната база и поле в гр. Костинброд (бившата ОСЯК – Опитна станция по ягодоплодни култури).

АБИ е самостоятелно юридическо лице в рамките на ССА и осигурява средства за научноизследователската си дейност на проектна основа: от Бюджета, като второстепенен разпоредител на финансови средства чрез МЗХ / ССА; от проекти спечелени по конкурси на Фонд „Научни изследвания“, МОН, ОП НОИР, ПНИИДИТ и др., от съвместни проекти финансирани от Рамкови програми на Европейската Комисия, международни организации (IAAE, FAO, и др.), споразумения по двустранно и многостранно сътрудничество (Bulgarian-Swiss Research Program; European Economic Area и др.); и от договорни изследвания и високотехнологични услуги за български и международни компании и институции. Настоящата структура на АБИ включваща два научни отдела: „Агrobiотехнологии“ и „Функционална генетика, абиотичен и биотичен стрес“, и два административни отдела: „Финансово счетоводен“ и „Административно стопански“. Органите на управление на АБИ са: Директор, Общо събрание на учените, Дирекционен съвет и Научен секретар. Дейността, правата и задълженията на органите за управление са регламентирани в Устройствения правилник на АБИ. Институтът има приети набор от правилници регламентиращи различни части и страни от дейността на АБИ (напр. Правилник за кандидатстване и изпълнение на проекти в АБИ, Правилник за стопанска дейност в АБИ и др.).

Настоящата изследователска инфраструктура на АБИ е резултат от четири основни надграждания през последните 25 години. При първото надграждане, в резултат на изпълнението на проект "Centre of Excellence in Plant Biotechnology" / FP5-EC, АБИ изгради модерна лаборатория за молекулярна генетика и започна системно прилагане на съвременни молекулярни маркери за характеризиране на растителното, микробиалното и животинско биоразнообразие и характеризиране на наличните растителни генетични

ресурси в страната. При второто надграждане на изследователската инфраструктура на АБИ (проект “Център за устойчиво развитие на растителната и животинска геномика” /ФНИ-МОН) бяха поставени основите за прилагане на съвременните ‘омикс’ технологии чрез разширяване на капацитета за прилагане на молекулярни маркери и геномни изследвания и създаване на GC/MS лаборатория и стартиране на метаболомни изследвания. При третото надграждане в рамките на проект Център за компетентност № BG05M2OP001-1.002-0012, ОП НОИР бе извършен ремонт на лабораторния комплекс на АБИ в гр. София и бяха създадени лаборатории по Агробиотехнологии и Сравнителен метаболитен анализ и оборудвани със съвременни апарати за геномни и метаболомни изследвания. В рамките на четвъртото надграждане по проект Център за компетентност № BG16RFPR002-1.014-000, ПНИИДИТ бе надграден капацитета на АБИ за прилагане на молекулярни маркери в лабораторния комплекс в гр. София и бе довършен ремонта на лабораторна сграда в опитната база в гр. Костинброд. Лабораторният комплекс на АБИ в гр. София е разположена в сградата на БФ-СУ и е лесно достъпен с обществен транспорт и се използва от голям брой изследователи от научни институти, университети и други организации от София и страната. АБИ е предпочитано място за организиране на курсове за обучение, работни срещи и семинари.

Институтът разполага с висококвалифициран персонал от общо 49 души, който понастоящем включващ академичен състав от общо 29 учени: 6 професори, 7 доценти, 11 гл. асистенти, 5 асистенти, технически състав 15 и администрация 5. Понастоящем АБИ има акредитация за подготовка на докторанти по специалностите „Генетика“ и „Растителна защита“, и в началото на 2026 г. подаде предложение за акредитация по специалността „Биологично активни вещества“. От 2000 г. АБИ е член на Европейската организация за растителни изследвания (EPSO). Досега в АБИ са разработвани и успешно защитени над 85 дисертационни трудове. Използвайки изградения изследователски капацитет, АБИ е една от водещите в страната организация в прилагането на нови технологии за характеризиране на генетични ресурси, съвременни изследвания в областта на молекулярната и функционална генетика, приложение на съвременни методи в растителната селекция и растителните биотехнологии.

6. Основни резултати, насоки и тенденции в развитието на АБИ през периода 2021-2025.

Инфраструктура и научна апаратура. Лабораторен комплекс гр. София. Опитна база гр. Костинброд.

В резултат на реализирането на проектите Център за компетентност № BG05M2OP001-1.002-0012, ОП НОИР (2018-2024) и № BG16RFPR002-1.014-000, ПНИИДИТ (2024-2029), през периода 2021-2025 г. АБИ завърши оборудването със съвременна научна апаратура на две лаборатории „Агробиотехнологии“ и „Сравнителен метаболитен анализ“ в лабораторния комплекс в гр. София, Приложение 2. Основните системи на комплекса (ел. мрежа, ВиК, климатизация, противопожарна система, система за достъп) бяха вече подновени в началото на проект № BG05M2OP001-1.002-0012, ОП НОИР. В резултат на изпълнението на проекти към ФНИ бяха допълнително надградени GC/MS и други апарати и допълнително закупен нанопоров секвенатор. В резултат на всичко това сега института разполага със добре функционираща инфраструктура и научна апаратура за съвременни геномни и метаболомни изследвания позволяваща комплексно характеризирание на генетични ресурси, естествени и сегрегиращи популации, характеризирание и оползотворяване на отпадни продукти от агро индустрията и приложение на съвременни биотехнологии.

В резултат на изпълнението на проект Център за компетентност и № BG16RFPR002-1.014-000, ПНИИДИТ (2024-2029) и използвайки финансиране от други външни проекти изпълнявани от АБИ, през 2025 год. АБИ завърши важен етап от развитието на опитната база на института в гр. Костинброд, като: подмени компрометираната външната ел. мрежа (която е собственост на АБИ и свързва базата с близкия трафопост разположен на разстояние около 500 метра от базата); постави огради, врати и външни камери на територията на базата за контрол на достъпа; изгради локална водопроводна мрежа с контейнери за събиране на вода и капково напояване; ремонтира покривите на лабораторната и складовата сгради; частично ремонтира оранжерията (отстраняване на счупените стъкла и замяна с метални мрежи и мрежи за засенчване); извърши външно саниране на лабораторната сграда; и извърши текущ ремонт на сервизни и лабораторни помещения в лабораторната сграда (СМР, ВиК, вътрешна ел. инсталация), Приложение 3. В резултат на тези мерки, капацитетът на базата бе разширен значително и сега има възможност за ефективно отглеждане на растения от различни експериментални популации, фенотипно характеризирание на растенията и директни екстракции на биомаса от тези растения (дестилация на етерични масла и др.). В резултат на всичко това, през периода 2021-2025 опитната база в гр. Костинброд бе успешно използвана за реализиране на няколко значими изследователски

външни проекта на АБИ, като бяха завършени дългосрочни изследвания по конструиране на първите генетични карти и QTL анализ при лавандула и бял риган, генотипиране на естествени популации от жълт кантарион и исоп, създадена бе оригинална голяма сегрегираща популация при маслодайна роза, която ще бъде основа за първите QTL анализи при тази важна култура, възстановява се колекцията от генетични ресурси при ягодоплодни и др. Посоченото по-горе, показва че през периода 2021-2025 в АБИ, завърши важен етап от развитието на инфраструктурата и научната апаратура, които могат да бъдат пълноценно използвани за кандидатстване в различни конкурси и реализиране на проекти с външно финансиране, както и реализиране на договорни изследвания и високотехнологични услуги за индустрията. Доколкото понастоящем института няма значима нужда от закупуване на нова основна научна апаратура, дейностите в тази насока през периода 2026-2030 г. ще бъдат фокусирани основно върху поддържане на функционалността на наличната инфраструктура и апаратура, и периодична оценка на нуждите от закупуване на нова апаратура и съответните доставки при идентифицирана необходимост в рамките на наличното проектно финансиране.

Научно-изследователска и приложна дейност. Договорни изследвания и услуги. Публикации и цитирания. Регистриране на интелектуална собственост.

Научно-изследователската дейност на АБИ е свързана с ползване на голям обем от относително скъпи консумативи (за молекулярна генетика, метаболитни анализи и др.) и скъпо струваща постоянна поддръжка на научната апаратура (голяма част от основната апаратура работи постоянно и изразходва консумативи, специални газове, ел. енергия и др.), както и допълнителни режимни разходи (ел. енергия и климатизация) за осигуряване на необходимите работни условия. Всички тези разходи се покриват от приходи от научно-изследователски проекти с външно финансиране, договорни изследвания и извършване на високотехнологични услуги. Ето защо, за АБИ е „жизнено важно“ постоянно да кандидатства, печели и изпълнява проекти с външно финансиране, а в зависимост от търсенето и договорни изследвания и услуги, за да може да осигури необходимия обем приходи за провеждане на научно-изследователска дейност и поддръжка на инфраструктурата и научната апаратура. В резултат на всичко това, при академичен състав на АБИ наброяващ 27-29 учени, през отделните години на периода 2021-2025 г., в АБИ годишно се изпълняват между 27 и 43 научно-изследователски проекта, по-голяма част от които с външно, национално и международно финансиране, Приложение 1.

Изпълнението и отчитането на научно-изследователски проекти е свързано с генериране

на значителен обем експериментални резултати, голяма част от които се публикуват в рамките на научни публикации. За да постигне и запази висок изследователски капацитет и конкурентоспособност АБИ, както и ССА, стимулира публикуване на резултатите в реферирани списания с отворен достъп и относително висок IF. В резултат на това, в периода 2021-2025 г. учените от АБИ публикуват годишно между 32 и 41 публикации в реферирани списания с IF, които имат общ IF между 93.0 и 126.7. Като цяло, публикациите на учените от АБИ се цитират на относително високо ниво в публикации на други автори в реферирани (WoS и Scopus) научни списания, като в достъпната научна литература се отчитат между 598 и 922 цитирания годишно, Приложение 1..

Отчитайки растящия интерес към приложни изследвания и иновации в биоиндустрията и в ЕС като цяло, АБИ разгледа и установи изоставане в регистрирането на интелектуална собственост, което да може да се използва като основа за следващи съвместно приложни проекти с индустрията. В резултат на това бе направен преглед на непубликувани резултати, и през 2025 г. чрез Патентно ведомство бе направено предварително проучване на новостта и изобретателската стъпка на разработен в АБИ реактор за екстракция на мътни разтвори, с потенциал за приложение при пречистването на мътни отпадни води от агроиндустрията и екстракция от тях на полезни биологично активни вещества. Съответно в началото на 2026 г. бяха подадени заявки в Патентно ведомство и бе регистриран полезен модел, и очакваме резултатите от регистрирането на патент за това изобретение. Понастоящем се подготвят документите за още две изобретения, като регистрирането на интелектуална собственост за изобретения с потенциал за реално приложение ще бъде един от приоритетите в развитието на АБИ през следващия четири годишен период 2026-2030 г.

Използвайки наличната апаратура, изследователски и технически състав, АБИ традиционно извършва различни по вид и обем високотехнологични услуги (основно състав на различни продукти, здравен статус на посевен и посадъчен материал и генетичен анализ на сортова идентичност и биоразнообразие), както и ограничен брой договорни изследвания за биоиндустрията. Видът, броя и обема на реализираните услуги и договорни изследвания извършени през отделните години е различен и зависи от търсенето им от страна на индустрията, като приходите от тях са между 25984 лв. и 82611 лв. годишно, Приложение 1. Въпреки, че приходите от услуги и договорни изследвания съставляват относително малка част от бюджета на АБИ (между 0.9% и 3.6%), те са важни като източник на средства за поддръжка на инфраструктурата и апаратурата, както и предоставят възможност за допълнителни контакти и следващо взаимодействие с представители на

биоиндустрията, които често прерастват в по-дългосрочни партньорства. Съответно активното предлагане от страна на АБИ и реализиране на високотехнологични услуги и договорни изследвания ще бъде приоритетна насока в развитието на института през 2026-2030 год.

Кариерно израстване. Млади учени и докторанти. Научни съвети.

Кариерното израстване (и необходимите за това наукометрични резултати) на академичния състав на АБИ са пряко свързани с обема и качеството на научно-изследователската дейност извършвана в института. Относително големия брой и обем научно-изследователски проекти изпълнявани в АБИ е основа и предпоставка за високото ниво на кариерно израстване на академичния състав. Съответно, през периода 2021 - 2025 г. общо 9 учени, от общо 24 учени с докторска степен в АБИ, са израснали в академична длъжност след обявени от АБИ и спечелени конкурси за: 3 професори, 4 доценти и 2 гл. асистенти.

С цел привличане в състава на института на млади учени, през периода 2021 - 2025 г. в АБИ бяха назначени (след разрешение на Председателя на ССА) общо 5 асистенти, от които: 1 асистент бе впоследствие зачислен като докторант на самостоятелна подготовка и защити успешно докторска дисертация през 2025 г.; 2 асистенти продължават научно-изследователска дейност в АБИ в рамките на четиригодишния срок на трудовия договор с перспектива за зачисляване като свободни докторанти и защита на докторска дисертация; останалите 2 асистенти прекратиха договорите си предсрочно (по тяхно желание, в края на първата година след назначаването им, за да започнат работа във фирма за клинични проучвания и в софтуерна компания). Анализът показва, че като цяло привличането на млади учени чрез назначаването им като асистенти е успешна практика защото въпреки че 2 от общо 5 назначени асистенти напуснаха преди завършване на четиригодишния срок на трудовия договор, 1 от другите трима асистенти вече успешно изработи и защити докторска дисертация, а останалите двама асистенти продължават успешна научно-изследователска дейност в посочения от закона срок. Съответно практиката за назначаване на асистенти с условието да защитят в четиригодишен срок позволява относително бързо двете страни (АБИ и асистента) да преценят качествата на асистента и желанието му за научна дейност и защита на докторска дисертация, и ако едно от двете не е налично договора да бъде прекратен без допълнителни административни тежест и проблеми (в договорите има и клауза за 6 месечен изпитателен срок в рамките на който АБИ може също да прекрати договора). Като цяло считам, че практиката за назначаване на асистенти е успешна, полезна и трябва да бъде

продължена и занапред. Освен това, през 2025 г. в ССА има нововъзникнала възможност за привличане и обучение на докторанти в рамките на проекта за програмна докторантура на ССА, която представлява атрактивна допълнителна възможност за обучение на докторанти в АБИ и ще бъде един от приоритетите за развитието на института в тази насока през периода 2026 – 2029 г. Пълноценното използване на ресурсите на докторантското училище създадено в ССА и подкрепа за дейността му е друга важна паралелна задача при организирането и провеждане на обучението на докторанти в АБИ.

За един продължителен период, до началото на 2026 г., хабилитирани учени от АБИ бяха включени в състава на всички научни съвети към ССА. Въпреки че това предоставяше допълнителна възможност за информиране и участие в работата на тези съвети, от друга страна липсата на научен съвет фокусиран върху изследванията, кариерното развитие и обучението на докторанти в област на висше образование 4. Природни науки (и професионално направление 4.3 Биологически науки) имаше като цяло отрицателен ефект върху различни страни от дейността на АБИ. Ето защо, формирането в началото на 2026 г., с разширеното участие на хабилитирани учени от АБИ, на Научен съвет по природни науки към ССА се очаква да има позитивен ефект върху научно-изследователската дейност и кариерно развитие в АБИ.

Финансово състояние и управление на АБИ.

Финансовото състояние на АБИ през периода 2021 – 2025 г. е добро. Разглеждането на основните източници на приходната част от бюджета на АБИ показва че средно 64.6% (общо 8 963 454 лв. за периода) от постъпилите средства са субсидия от получена от ССА, други средно 33.5% (общо 4 652 198 лв. за периода) са средства от външно финансиране на научно-изследователски проекти с национално и международно финансиране, а останалите средно 1.9% (общо 265 661 лв. за периода) средства са приходи от стопанска дейност на института, включваща основно високотехнологични услуги и договорни изследвания за биоиндустрията, Приложение 1. Делът на приходите от проекти с външно финансиране варира между 26.8% и 42.3%, и както вече бе посочено по-горе тези приходи покриват практически изцяло разходите за консумативи, научна апаратура, командировки, голяма част от поддръжката на научната апаратура и част от тях се използват за допълнителни възнаграждения на колектива изпълняващ съответния проект. Ето защо, мерките насочени за осигуряване изпълнението на достатъчен обем от проекти с външно финансиране са приоритет и определят в основна степен цялостното развитие на АБИ. От друга страна, въпреки значително по-малкия общ дял на приходите от стопанска дейност, техния дял

варира между 0.9% и 3.6% от общия бюджет и предоставя възможност за диверсифициране на източниците на външно финансиране и съответно минимизиране на ефекта от възможен временен спад на приходите от външни проекти в резултат на външни причини (напр. общо редуциране на обема финансиране на научни изследвания в страната и/или ЕС, по-висока конкуренция и неуспешно кандидатстване за проектно финансиране за определен период и др.). Това сочи важността и на втора насока за развитието и управлението на АБИ, включваща мерки за устойчиво увеличаване на обема и приходите от стопанска дейност на АБИ (услуги и договорни изследвания).

7. Мерки и действия за реализиране на „Визията за успешно и устойчиво развитие на АБИ“ през периода 2026 – 2030 год.

7.1. Развитие на инфраструктурата на лабораторния комплекс на АБИ-София

В резултат на изпълнението на проект Център за компетентност – договор BG05M20P001-1.002-0012 по ОП НОИР, продължението му от края на 2024 год. като Център за компетентност „Устойчиво оползотворяване на био-ресурси и отпадъци от лечебни и ароматични растения за иновативни биоактивни продукти“ – ЦК „БиоРесурси“ договор BG16RFPR002-1.014-0001 финансиран от Програма ПНИИДИТ и съфинансиран от ЕС, както и чрез закупуване на научна апаратура по проекти на АБИ към ФНИ, през периода 2021 – 2025 г. АБИ завърши етап от развитието на инфраструктурата на лабораторния комплекс в базата на АБИ в гр. София (ет. 4 с сградата на БФ на СУ), като изгради модерна климатизирана обща лаборатория за пробоподготовка и комплексни лабораторни дейности с необходимата апаратура, противопожарна инфраструктура, лабораторни камини и система за достъп. Заедно с това, в обособени части на лабораторния комплекс бяха изградени лаборатории за молекулярни маркери & геномен анализ и метаболитен анализ, помещение за фризери и съхраняване при ниски температури. Като цяло настоящото състояние на научната инфраструктура и наличната апаратура в лабораторния комплекс са достатъчни за изпълняване на комплексни проекти, договорни изследвания и услуги в традиционните за АБИ области на научна и научно-приложна дейност. Въпреки че основния обем на оранжерийното и полско отглеждане на растения по проекти на АБИ се извършва в базата на АБИ в Костинброд или за отделни проекти, в резултат на споразумения, в други институти на ССА, и напред ще бъде необходимо за определени периоди да бъдат отглеждани разсад и ограничен брой оранжерийни растения (за специфични нужди на отделни проекти) и в базата в София. Съответно основните мерки и дейности за по-нататъшното развитие на инфраструктурата на лабораторния комплекс на АБИ-София през периода 2026 -2030 год, включва следните основни цели и насоки:

- Поддържане на функционалността на наличната инфраструктура и научна апаратура, което включва набор от дейности по периодични тестове и поддръжка на отделни части от инфраструктурата (ВиК, ел. инсталация, противопожарна и др.) и сервизна поддръжка на апарати.
- Подмяна, надграждане на капацитета и инсталиране на нови апарати и системи, което ще бъде извършвано при идентифициране на нужда от такова и налично финансиране

(основно от проекти с външно финансиране). Например през 2026 г. предстои да бъде инсталирана нова система за чиста&ултрачиста вода, която ще бъде доставена по проект към ФНИ (ремонтът на старата система е неефективен и необоснован).

➤ Надграждане на капацитета за отглеждане на разсад и растения в АБИ-София. Понастоящем за отглеждане на растения в АБИ-София се използват временно помещения в оранжерията на Съвместния геномен център на СУ, оранжерията на катедра „Ботаника“ на БФ-СУ и растежни камери, инсталирани на ет.4 и в мазето. За постигане на устойчивост и допълнително надграждане на капацитета за отглеждане на растения, през 2026 г. бе сключено рамково споразумение с Съвместния геномен център на СУ за дългосрочно използване на всички помещения на оранжерията. Използвайки тази възможност, АБИ ще подобри условията за отглеждане (осветление и отопление), достъпа и реда за ползване на оранжерията, което в края на 2026 г. ще осигури необходимия капацитет за отглеждане на растения в АБИ-София. В допълнение за отглеждане на растения при контролирани условия за отделни проекти, през 2026 год. ще бъде инсталирана още една растежна камера, закупена по проект на ФНИ.

➤ Подобряване на ИТ капацитета на АБИ. В резултат на договор за ИТ поддръжка и развитие и предприетите действия, през 2026 год. АБИ бе ‚признат‘ за академична организация от Майкрософт. В резултат на това ще бъдат направени следващи стъпки за инсталиране и ползване на Microsoft 365 (и свързани с това ИТ възможности) от целия състав на АБИ, което допълнително ще бъде съпроводено до постепенна подмяна на ползваните в АБИ компютри с ‚ниски капацитет и параметри‘.

➤ Решаване на проблема с периодичното качване/сваляне на по-тежки предмети (бутилки със сгъстени газове и др.). Растящият обем изследвания в АБИ-София е свързан с необходимост от периодично качване до четвъртия етаж или сваляне до партера на различни тежки предмети, като най-трудно е качването на бутылки със сгъстени газове. Понастоящем това се извършва основно „ръчно“ от състава на АБИ. След разглеждане на различни възможности за решаване на този проблем, реално и бързо решение може да бъде постигнато чрез закупуване и ползване на предлаганите вече транспортни колички за качване на товари по стълби, което ще бъде направено в рамките на 2026 г.

➤ В рамките на участието на екип от АБИ в изграждания от ССА Център за компетентност „Агрохранителни системи и биоикономика“, BG16RFPR002-1.014-0012 ПНИДИТ е планирана доставка и функциониране в АБИ на автоматичен капилярна ДНК секвенатор за фрагментиран анализ. Съответно ще бъдат предприети действия за осигуряване на

подходящо помещение за инсталиране и използване на секвенатора, съобразно изискванията на проекта.

➤ С цел подобряване на общите условия на работа в лабораторния комплекс ще бъдат подобрени санитарните помещения, както и други идентифицирани необходими подобрения (напр. през 2025 год. бяха подменени столовете в залата).

➤ За осигуряване на устойчивото развитие на инфраструктурата на лабораторния комплекс, състоянието и проблеми свързани с използването му ще бъдат разглеждани периодично или при възникнала необходимост: на Дирекционен съвет на АБИ, на срещи с ръководителите на отдели и ръководителите на текущи проекти в АБИ. След разглеждане на идентифицираните проблеми и възможностите за решаването им, ще бъдат предприемани съответните действия.

7.2. Развитие на опитната база на АБИ-Костинброд

Изграждането на опитна база на АБИ в гр. Костинброд бе стартирано с присъединяването през 2019 год. към АБИ на базата и полето на бившата Опитна станция по ягодоплодни култури (ОСЯК). През първите години усилията за изграждане на опитна база бяха насочени основно към възстановяване на критични системи – възстановяване на водопровода и ползване на вода и тоалетни в лабораторната сграда, ремонт на покрива на сградата, поставяне на ограда около стопанския двор, премахване на счупени стъкла и обезопасяване на оранжерии, закупуване на трактор и прикачна техника и др. През периода 2021-2025 год. бяха направени важни следващи стъпки за изграждане на капацитет и развиване на потенциала на базата включително, подмяна на електропреносния кабел от базата до трафопоста и решаване на проблемите с прекъсване на електрозахранването, външно саниране на лабораторната сграда и възстановяване на ВиК и електрическите инсталации във сградата, текущ ремонт по проект Център за компетентност BG16RFPR002-1.014-0001 на част от помещенията в сградата, които се използват за лабораторна работа и санитарни помещения, изграждане на поливна система включваща капково напояване и др. В резултат на предприетите действия бе възстановена функционалността на базата и тя бе използвана за реализиране в АБИ на първите проекти с външно финансиране, които включват отглеждане и характеризиране на големи сегрегиращи популации (лавандула, бял риган и др.) и колекции от генетични ресурси (жълт кантарион, лавандула, исоп и др.). Заедно с това в базата бе създадена и се отглежда голяма сегрегираща популация от маслодайна роза, която е основа за следващо мащабно изследване при тази култура. Тези и други резултати показват, че опитната база вече може да се използва пълноценно за комплексни

изследвания, включващи дългосрочно отглеждане и характеризирание (вкл. молекулярни маркери, генетични карти и секвениране на геноми и геномни участъци) на сегрегиращи популации и колекции от генетични ресурси, устойчиво провеждане на ускорена селекция с молекулярни маркери, преработка на биомаса от изследвани растения и метаболитни анализи. Съответно планираните мерки и действията относно опитната база на АБИ-Костинброд през периода 2026-2030 год. ще бъдат фокусирани основно върху подобряване на отделни елементи от функциониране на базата с цел още по-добро реализиране на нейния капацитет, като основните мерки включват:

➤ Следващи стъпки за подобряване на условията за ползване на опитната база АБИ-Костинброд от състава на АБИ, който работи основно в АБИ-София. Понастоящем в опитната база АБИ-Костинброд постоянно работят 1 гл.ас., 1 специалист и 4 бр. технически състав, които поддържат отглежданите култури в базата, колекцията от генетични ресурси при ягодоплодни и участват в изпълнението на проекти на АБИ включващи отглеждане и характеризирание на сегрегиращи популации и колекции генетични ресурси при различни други култури. В зависимост от вида и обема (от засаждане или вземане на проби от голям брой растения до екстракции в лабораторната сграда на базата на проби събрани от опитното поле) на изпълняваните дейности, през различни периоди в опитната база работят и учени и технически състав от АБИ-София, като идват в базата сутрин и се връщат обратно в София в края на деня, като често се налага и връщане в АБИ-София за оставяне на проби и други материали (разстоянието АБИ-София до АБИ-Костинброд е около 25 км). Опитът от последните 4-5 години показва, че този начин на работа и ползване на опитната база е ефективен като осигурява пълноценно използване на ресурсите на базата за изпълнение на проекти и цялостната дейност на АБИ, без да е необходимо поддържането на по-многоброен състав в АБИ-Костинброд, което би „натоварило“ значително бюджета на института. С цел подобряване на условията за такъв модел на ползване на опитната база, в рамките на извършения текущ ремонт по проект BG16RFPR002-1.014-0001 през 2025 год. бяха обновени лабораторни и санитарни помещения, и обособено малко сервизно помещение за съхраняване и обработка на хранителни продукти, което позволява състава да работи в базата без необходимост да я напуска (базата се намира в края на гр. Костинброд и наоколо няма магазини и др.). Отчитайки всичко това, през периода 2026-2030 год. ще бъдат предприети допълнителни стъпки за улесняване и повишаване ефективността на ползване на базата, включително: подобряване на условията за съхранение и смяна на работно облекло, инсталиране на допълнителни апарати за общо ползване в лабораториите (везни,

хладилник, фризер и др.), както и осигуряване през активния сезон на по-удобен транспорт (в началото и края на раб. ден) от спирка на метрото до базата и обратно.

➤ Подобряване на оранжерията. Въпреки че проблемите със счупените и опасни стъкла на оранжерията, както и със захранването с вода на оранжерията са решени, за ефективното използване на оранжерията са необходими допълнителни ремонтни дейности, поставяне на мрежи за засенчване и др. които ще бъдат системно реализирани през периода 2026-2030 год.

➤ През периода 2026-2030 год. ще продължи практиката на периодично разглеждане на ползването на опитното поле, необходимостта от закупуване на допълнителна земеделска техника и разширяване на капковото напояване във връзка със създаване на нови насаждения, като ще бъдат предприемани съответните действия.

7.3. Кариерно развитие. Академичен, технически и административен състав.

Разходите за научно-изследователска дейност в АБИ (с изключение на голяма част от възнагражденията) се покриват практически изцяло от изпълнявани в АБИ проекти с външно финансиране. Съответно кариерното развитие на академичния състав на АБИ, и свързаните с това научна дейност и наукометрични данни на отделните учени, са пряко свързани с участието им в колективите на изпълнявани научно-изследователски проекти с външно финансиране. От друга страна през последните години в АБИ има установена добра и устойчива практика за обявяване и провеждане на конкурси за кариерно израстване в кратък срок след като учен от академичния състав на института постигне съответния обем научни резултати, необходим за следваща стъпка на кариерно развитие. Отчитайки всичко това, основните мерки и действия за стимулиране на кариерното израстване на академичния състав на АБИ и занапред ще бъдат фокусирани върху осигуряването и стимулиране на пълноценното участие на учените от АБИ в колективи на научно-изследователски и приложни проекти с външно финансиране, както и подкрепа на учените да публикуват получените резултати в реферирани и (вкл. и със заплащане на такса за публикуване, когато този разход не може да се покрие от проект с външно финансиране). Заедно с това, както и досега, професионалното развитие на академичния състав ще бъде стимулирано и подпомагано чрез различни форми на обучение, контакти и взаимодействие с учени и колективи от други организации (участия в обученията за ползване на специализирана апаратура и прилагане на нови експериментални методи, специализации, участия в научни срещи и конференции и др.).

Мерките и действията които ще бъдат прилагани, свързани с кариерното развитие на техническия и административен състав състав на АБИ, както и досега ще бъдат в две насоки: /а/ специфични обучения (ползване на апаратура, софтуер, методи и др.) за повишаване на професионалната квалификация и /б/ още по-добро обвързване на повишената професионална квалификация, качество и обем на извършената работа чрез различни форми на допълнително материално стимулиране, включващо допълнителни възнаграждения в рамките на текущи проекти с външно финансиране (при изпълнение на дейности за съответния проект), както и допълнителни възнаграждения от бюджета на АБИ за изпълняване на допълнителни и общи за целия институт функции и задачи.

7.4. Млади учени и докторанти. Обучение.

Включването в академичния състав на АБИ на млади учени и специалисти с високи професионални умения е основен фактор за устойчивото развитие на института и е първостепенна задача на ръководството на АБИ. В страната, все още няма работеща практика за привличане в институтите на постдокторанти със срочен трудов договор за изпълнение на конкретен проект. Поради това включването на млади учени в академичния състав в АБИ се извършва основно от обучавани и защитили в института докторанти. От друга страна през последните години се наблюдават нарастващи трудности за намиране на качествени кандидати за докторантури. През последните години една от успешните форми за привличане на млади учени в АБИ е назначаването на подходящи кандидати на 4-годишен срочен трудов договор като асистенти и защита на докторска дисертация като докторант на самостоятелна подготовка. Съответно двама от последните трима защитили в АБИ докторанти са асистенти защитили като докторанти на самостоятелна подготовка. От друга страна изпълнявания от ССА проект за програмна докторантура (АБИ има заявени общо 4 места по този проект) дава допълнителна възможност за привличане и обучаване на редовни докторанти използвайки ресурсите на докторантското училище и система за обучение създадена в ССА. В допълнение, през последните години в АБИ бяха направени системни стъпки за подготовка и кандидатстване за акредитация по нова докторска програма „Биологично активни вещества“, която ще бъде по-атрактивна за привличане на нови докторанти. Взето заедно изложеното по-горе обосновава предприемането на следните основни мерки и дейности за привличане и обучение на млади учени и докторанти:

➤ Активно търсене на подходящи кандидати за местата за програмна докторантура заявени от АБИ по проекта за програмна докторантура на ССА

➤ Продължаване на практиката за привличане на подходящи кандидати за асистенти в състава на АБИ.

➤ Да продължи практиката дипломанти, основно завършващи бакалавърски или магистърски курс (НБУ, СУ и др.), които правят дипломната си работа в АБИ (защитата е в съответния университет), показват много добри знания и лабораторни умения и проявяват интерес към академична кариера, да бъдат включвани на трудов договор в екипите на текущи проекти изпълнявани в АБИ и след дипломирането като магистър да продължават като докторанти или асистенти в АБИ. Прилагането на тази практика ще позволи от една страна подбор на подходящи кандидати, а от друга ще осигури предварителното въвеждащо лабораторно обучение на новопостъпилите докторанти и асистенти и ще съкрати и улесни реализирането на следваща докторантура.

➤ Подкрепа за пълноценното използване на ресурсите на докторантското училище на ССА, програмата „Еразъм“ на ССА за специализация във водещи европейски лаборатории, както и участия в подходящи тренировъчни курсове и обучения, чрез активното съдействие на АБИ за включване на докторантите и младите учени в тях.

➤ Успешно завършване на стартираната в началото на 2026 год. процедура за акредитация на АБИ за обучение по докторска програма „Биологично активни вещества“ в професионално направление 4.3. Биологически науки, която има интердисциплинарен характер и се очаква да бъде с висока атрактивност и съответно да доведе до допълнително привличане на качествени кандидати за докторантско обучение в АБИ.

7.5. Научно-изследователска дейност. Проекти с външно финансиране. Съвместни изследвания и дейности. Стратегически партньорства.

Научно-изследователската дейност на АБИ е изцяло на проектна основа, като включва:

➤ Проекти към ССА, изпълнявани в рамките на бюджетната субсидия предоставяна от ССА. Доколкото обема на бюджетната субсидия е достатъчна за покриване на възнагражденията на състава и по-голяма част от режимните разходи (ел. енергия, вода, интернет), и отчитайки високите разходи за консумативи в провежданите изследвания, тези средства предоставят базово финансиране на дейността на института и трудно могат да се използват за покриване на специфични разходи (закупуване и поддръжка на апаратура, консумативи, командировки и др.) за по-голям обем научно-изследователска дейност в института.

➤ Посочените специфични разходи за научно-изследователска дейност на АБИ се

покриват практически изцяло от изпълнението на голям брой проекти с външно финансиране, финансирани от различни източници, основните от които са Фонд ‚Научни изследвания‘, проекта Център за компетентност към ОП НОИР и продължението му към ПНИИДИТ, Национални научни програми, Рамкови програми на ЕС, проекти към международни организации като МААЕ и ФАО. В резултат на това успешното кандидатстване за проектно финансиране и следващо изпълнение и отчитане на ‚спечелените‘ проекти е определящо за обема и качеството на научно-изследователската дейност на АБИ, за кариерното развитие на академичния състав и устойчивото развитие на института като цяло (успешното кандидатстване за нови проекти е на основата на успешно изпълнени предишни проекти). Съответно основни мерки и дейности, планирани за периода 2026 – 2030 год., по отношение на научно-изследователската дейност на АБИ за осигуряване успешното и устойчиво развитие на института включват:

➤ Продължаване на усилията и мерките за административна подкрепа и инфраструктурно осигуряване на реализирането и отчитането на изпълняваните от АБИ научно-изследователски проекти с външно финансиране. Проектите с външно финансиране се ‚печелят‘, ръководят и отчитат от ръководител на проект от академичния състав на АБИ (за повечето проекти, това е хабилитиран учен, като основния източник на финансиране - Ф‘НИ‘ има ограничения за броя на проекти който един учен може да ръководи едновременно). Това означава че общия брой и обем на спечелените и изпълнявани проекти с външно финансиране в АБИ в значителна степен зависи от максимално облекчаване на административната тежест върху ръководителите на проектите свързана с извършване и отчитане на разходи, финансови отчети, както и ангажирането на ръководителя и колектива на проекта с инсталиране и поддръжка на инфраструктура и апаратура и други дейности, който не са пряко част от научно-изследователския процес. В резултат на прилагането на приетия през 2022 г. ‚Правилник за кандидатстване и изпълнение на проекти в АБИ‘ и подобряване на финансово-счетоводната дейност свързана с изпълнението и отчитането на проекти, през последните години в значителна степен бе редуцирана тази част ‚административната тежест‘ върху ръководителите на проекти, като финансовите отчети на проектите се изготвят в необходимия срок и успешно преминават през одит. Съответно тези добри практики ще бъдат продължени, като бъдат предприети допълнителни мерки за улесняване на качването на финансови документи и информация в ИСУН и СУНИ, каквато е новата практика за отчитане на проекти през последните 2 години. За осигуряване на устойчивост при изпълнение на текущите проекти ще бъде разширена практиката на

периодични срещи с ръководителите на проекти относно финансовото изпълнение с цел своевременно използване на проектното финансиране и избягване на забавяния на плащания наблюдавано в края на последните календарни години. Отново с цел облекчаване на ,административната тежест' при ръководене на проекти, АБИ ще продължи да извършва планиране и провеждане на обществени поръчки за закупуване на апаратура и консумативи за изпълняваните проекти, както и инсталиране на нова апаратура и поддръжка на инфраструктурата. Ще продължи настоящата практика за използване на наличната в института апаратура и инфраструктура от колективите на всички текущи проекти.

➤ АБИ ще продължи с досегашната успешна практика и допълнително стимулира взаимодействието, обмяна на опит и съвместни изследвания на състава на института с цел успешно изпълнение на текущи проекти и подготовката на нови конкурентни проектни предложения. В допълнение ще бъдат организирани периодични обсъждания в рамките на състава на института с цел съгласуване на кандидатстването на проектни предложения на АБИ в различни конкурси и постигане на максимална успеваемост.

➤ Една значителна част от изпълняваните в АБИ проекти с външно финансиране са съвместни проекти, включващи колективи от различни организации, спечелени и изпълнявани в резултат на предварителни взаимодействия и изградени партньорства. Отново с цел допълнително повишаване на успеваемостта на кандидатстване и следващо изпълнение на спечелени проекти, чрез организиране на срещи, семинари и мероприятия с учени от други организации ще бъде допълнително стимулирано взаимодействието и стартиране на съвместни изследвания, като основа за следващо кандидатстване със съвместни проектни приложения.

➤ В резултат на досегашно дългосрочно взаимодействие и изпълнение на съвместни проекти АБИ има изградено успешно сътрудничество с редица научни организации от страната и Европа, което може да се развие в изграждане на ,стратегически партньорства' за съвместни изследвания, обмяна на кадри и ноу-хау извън изпълнявани текущи проекти. Ползите и възможностите за изграждане на такива ,стратегически партньорства' ще бъдат периодично обсъждани с членове на състава на АБИ и след позитивно решение, предприемане на съответните стъпки за изграждането им. Пример за такова стратегическо партньорство е участието на АБИ в Центъра за компетентност (договор BG16RFPR002-1.014-0001 към ПНИИДИТ) и създаденото към него сдружение БИОРЕСУРСИ БГ с участие на партньорите в проекта ИОХЦФ-БАН, ИП-БАН, ФХФ-СУ и БФ-СУ.

➤ Важна част от осигуряване на успешната и устойчива научно-изследователска

дейност на АБИ е постоянния процес на привличане в състава на института на млади учени и докторанти, както и специализираното обучение на академичния и технически състав, които са представени в предишните части на програмата.

7.6. Научно-приложна дейност, договорни изследвания и услуги. Съвместна дейност с държавни и нестопански организации, индустрията и фермери.

Научно-приложните изследвания и иновации са приоритет в развитието на страната и ЕС като цяло. Реализирането им в АБИ е в рамките на три отделни форми: договорни изследвания за външни възложители, предоставяне на високотехнологични услуги и научно-приложни изследвания надграждащи резултатите от научно-изследователски проекти с цел генериране интелектуална собственост и/или ноу-хау представляващо иновация с потенциал за следващо реално приложение (последното е представено във следващата точка на програмата). Възложители на договорните изследвания и услугите са държавни и неправителствени организации, фирми от биоиндустрията и фермери. Услугите включват основно различни метаболитни (GC/MS, LC/MS и др.) анализи на състава на различни растителни, животински и др. биопродукти, генетични анализи на сортова идентичност и генетично разнообразие, и анализи на здравния статус на растения (вирусни, гъбни и бактериални патогени). През последните години, подпомогнато от инфраструктурата изградена в рамките на проекта Център за компетентност и от целите и дейността на този проект, се наблюдава постепенно увеличаване на обема извършени услуги, както и разширяване на вида на пробите и извършваните анализи. За постигане на по-нататъшно устойчиво увеличаване на обема извършвани услуги ще бъдат предприети следните марки и действия:

- Публикуване на интернет страницата на АБИ на пълния набор от предлагани услуги, включително цени и условия за извършването им. Паралелно периодично публикуване на информация за услуги предоставяни от АБИ и в други информационни източници с посочен линк към страницата на АБИ за пълна информация.

- Представяне на информация за набора предоставяни услуги, включително ползата от използването им, пред държавни и неправителствени организации и асоциации на производители и предлагане на възможности за пакети от услуги.

- Периодично разглеждане в АБИ на информация постъпила от страна на възможните потребители и/или след разглеждане на дейността на други организации предоставящи сходни услуги, относно необходимостта, целесъобразността и необходимостта от

разработване на процедури за нови услуги и цената на извършването им. При положително становище, и след разработване и тестване на процедурата за анализ, ще бъде изготвен информационен пакет за новата услуга и добавен към общата информация за предоставяни услуги от АБИ.

➤ Разглеждането на необходимостта от акредитиране на лаборатория за извършване на специфичен набор предоставяни от АБИ услуги (напр. анализ на ГМО, етерични масла и др.) показва, че досега в страната няма достатъчно пазарно търсене обосноваващо икономическата целесъобразност на акредитиране на лаборатория за анализи в АБИ (т.е. възможните приходи срещу необходимите разходи и ресурсите за акредитация). Такова разглеждане в АБИ на търсенето на извършване на услуги от акредитирана лаборатория от различни организации възложители ще бъде извършвано периодично и при наличие на достатъчно високо търсене на определен набор от услуги ще бъде разгледана и възможността за акредитация на лаборатория за анализи в АБИ.

Въпреки че през последните 3 години АБИ е реализирал само няколко договорни изследвания за фирми от биоиндустрията, резултатите показват че договорните изследвания имат потенциал за привличане на по-големи по обем еднократни приходи, както и реално реализиране на иновации в различни сектори на биоиндустрията, основно свързани с анализ на състава, активността и приложенията на определени продукти, както и методи за преработка на биомаса и получаването им. Допълнителното разглеждане на начина по който се достига до сключване на договор за договорно изследване показва че това е по-продължителен процес в рамките на който потенциалния възложител трябва да се запознае и убеди последователно във възможностите на АБИ да реализира ‚по принцип‘ приложно изследване в съответната област представляваща интерес, както и в практическите резултати и ползите за възложителя от инвестирането на средства в извършването на съответното приложно изследване. Отчитайки растящия капацитет на АБИ за реализиране на договорни изследвания в различни области, както и растящия интерес от страна на индустрията съчетана с нарастващи възможности за финансирането на такива изследвания, ще бъдат предприети следните мерки и действия за привличане на повече възложители и реализиране на такива договорни изследвания:

➤ По-активно представяне на информация насочена към представители на индустрията относно възможностите на АБИ за приложни решения и иновации насочени към конкретни проблеми и производства в различни сектори на биоиндустрията (от напр. оптимизиране на процеси, преработка на отпадни продукти и др.).

➤ Представяне на синтезирана (и съобразена със съответните условия на договора) информация за успешно приключили договорни изследвания и обем извършени високотехнологични услуги с цел демонстриране и популяризиране на капацитета на АБИ за реализирането на договорни изследвания и услуги.

➤ Административно осигуряване от страна на АБИ на процеса на подготовка и сключване на договор за извършване на договорно изследване, чрез включване на необходимите специалисти относно юридическа и финансова част на договора, както и използването на налична и собствеността на нововъзникнала интелектуална собственост.

Считам че прилагането на комбинация от посочените мерки и дейности, съчетано с високия и растящ капацитет на АБИ за научно-приложни изследвания, иновации и услуги ще доведе до значително и устойчиво повишаване на обема и приходите от извършваните договорни изследвания и услуги още през следващите 1 – 2 години. (Трябва да се отбележи, че в резултат на дейността на АБИ в тази насока очакваме още през 2026 год. приходите от изпълнявани договорни изследвания и услуги в института да нараснат с повече от 50% спрямо 2025 год.)

7.7. Ноу-хау и интелектуална собственост.

Изпълнението на различни научни и приложни изследвания в АБИ генерира значителен обем ноу-хау свързано с прилагане на методи и процедури за анализ, получени резултати и характеризирани материали, който могат ефективно да се използват в следващи дейности на АБИ и реално и значително да допринесат за спечелването и изпълнението на нови проекти с външно финансиране, договорни изследвания и услуги. Част от възникналото ноу-хау е специфично и свързано с определени изследвания и обекти (растителни и микробиални култури, вид отпадни продукти и др.) и има приложение, и се ползва ограничено в следващи изследвания и дейности от колектива от АБИ който го е генерирал. От друга страна една значителна част ноу-хау, възникнало и акумулирано в АБИ, може да се използва в по-широк кръг изследвания и други дейности изпълнявани от членове на колектива на АБИ, които не са участвали в генерирането му. Съответно, за осигуряване на пълноценното и ефективно използване на ноу-хау, генерирано в рамките на изследванията и дейностите на АБИ:

➤ Периодично ще бъдат инициирани срещи с представители на колективи от учени от АБИ изпълняващи различни изследвания и дейности, на които ще бъде обсъждано генерирано ноу-хау, което би представлявало интерес за ползване от учените от целия институт. При идентифициране на такова ноу-хау, представители на колектива който го е

генерирал ще изготвят информация за прилагането или ползването на съответната процедура или резултати и материали, която ще бъде предоставена на членовете на колектива на АБИ. Където е възможно и необходимо ще бъдат изготвяни СОП (стандартни оперативни протоколи) за конкретни процедури. В изготвените информации и СОП ще бъдат посочени авторите на използваното ноу-хау, както и информация за условията за използване и цитиране. Посоченото ще допринесе за допълнително повишаване на ефективността на използване на акумулираното в АБИ ноу-хау.

Въпреки че в рамките на провежданите изследвания АБИ генерира голям обем нови и оригинални резултати, през последните 10-15 години института не е регистрирал интелектуална собственост под формата на полезни модели и патенти. Причините за това са различни, от една страна приоритет за отчитане на повечето изпълнявани от АБИ научно-изследователски проекти е публикуването на резултатите в реферирани списания с отворен достъп (дори за дълъг период в проектите от конкурсите за фундаментални изследвания към ФНИ имаше изискване да не се регистрира интелектуална собственост, която би могла покъсно да носи приходи), от друга страна доколкото публикуването на научни статии носеше повече „позитиви“ за АБИ от регистрирането на интелектуална собственост в института не бяха предприети действия за стимулиране на последното. Това в значителна степен бе променено в резултат на изпълнението на проект Център за компетентност, BG16RFPR002-1.014-0001, ПНИИДИТ в който регистрирането на интелектуална собственост е един от основните параметри за отчитане на изпълнението на проекта. Съответно в началото на 2026 год. АБИ регистрира полезен модел за реактор за екстракция на отпадни води и подаде в Патентно ведомство и предложение за регистриране на патент. И двете бяха използвани за придобиване на допълнителни умения и ноу-хау за подготовка на необходимите документи за регистриране на интелектуална собственост и осигуряване на необходимата подкрепа от патентни специалисти. През последните няколко години се наблюдава бързо растящ интерес към регистриране на интелектуална собственост като част от кандидатстването за финансиране по различни програми за иновации. Отчитайки натрупаният опит от регистриране на интелектуална собственост, наличните в АБИ непубликувани резултати представляващи новост и изобретателска стъпка, както и засиления интерес към регистриране на интелектуална собственост ще бъдат използвани за следващо бързо разширяване на дейността на института в тази насока, с прилагане на следните мерки:

- Запознаване на състава на АБИ с детайли от приетия през 2025 год. в ССА „Правилник за интелектуалната собственост на Селскостопанска академия – София“ и организиране на

дискусии в АБИ относно необходимостта и възможността за регистриране на интелектуална собственост, процедури, документи и др. За дискусиите ще бъде поканен и патентен специалист за обсъждане на технически детайли относно подготовката на предложенията.

➤ Периодично обсъждане с членове от състава на АБИ, ръководители и колективи на проекти на възможностите за регистриране на интелектуална собственост включваща получени резултати.

➤ Осигуряване на необходимата правна и административна помощ и съдействие при подготовката и подаването на документи в Патентно ведомство, регистриране на интелектуална собственост, както и на следващото реализиране на регистрираните полезни модели и патенти.

Очаквам комбинацията от посочените мерки да доведе до относително бързо изграждане в АБИ на култура за регистриране и използване на интелектуална собственост.

7.8. Структура и организация на дейността на АБИ. Финанси. Финансово и административно управление.

Настоящата структура на АБИ включваща два научни отдела („Агробиотехнологии“ и „Функционална генетика, абиотичен и биотичен стрес“) и два административни отдела („Финансово счетоводен“ и „Административно стопански“) доказва своята ефективност през последните четири години и няма причини и нужда да бъде променяна. В АБИ има приети и се прилагат вътрешни правилници с приложения регламентиращи за основните дейности в института. Ето защо основни мерки за осигуряване на ефективната и успешна организация на института ще бъдат:

➤ Периодично разглеждане и актуализиране на вътрешни правилници за дейности в института, при необходимост създаване и приемане на нови такива, и информиране на колектива на института за причините и очаквания ефект от направените промени.

➤ Своевременно информиране на състава на института за приети в ССА правилници и промени в действащите такива

➤ След използване на ИТ ресурсите на АБИ за осигуряване на бърз и лесен достъп до файлове с правилниците и приложенията към тях, подкрепящо спазването им и ползване на готовите форми от приложенията.

Като цяло АБИ няма проблеми с изпълнението на планираните годишни бюджети. Ето защо основните мерки за осигуряване на финансова стабилност за развитието на института

включват:

➤ Периодично разглеждане на срещи с гл. счетоводител и Дирекционния съвет на АБИ, на текущото изпълнение на бюджета и при необходимост предприемане на необходимите мерки за осигуряване на коректното му изпълнение.

➤ Периодични срещи с ръководителите на проекти и договорни изследвания с външно финансиране за обсъждане на финансовото им изпълнение и предприемане на действия за своевременното и ефективно изразходване на постъпилите проектни финансираия (тази мярка е важна за избягване на забавянията на плащанията в края на календарната година и необходимост от възстановяване на неизразходвани средства за периода на изпълнение на съответния проект).

В АБИ разходите за ДМА, консумативи, командировки и значителна част от поддръжката на инфраструктурата и научната апаратура се покриват от постъпили финансираия на външни проекти и приходи от стопанска дейност (договорни изследвания и услуги). Съответно тези разходи се извършват само след подадено и одобрено предложение за финансово задължение (последователно одобрено от финансов контролор, гл. счетоводител и директор) подадено от член на колектива на АБИ отговарящ за извършване на съответните разходи (ръководител проект за разходи по проект, ръководител договорно изследване). Дългогодишното прилагане на тази организация за финансово управление е доказала коректността и устойчивостта си и досега АБИ не е имал проблеми с одити на финансови отчети на проекти. Съответно АБИ ще продължи да прилага посочената финансова организация на изпълнението на бюджета и текущите проекти. Институтът ще продължи и настоящите успешни практики за административно управление, като ще добави към тях и използване на вътрешната мрежа (на база на Microsoft 365), която се планира да бъде организирана и използвана до края на 2026 год.

8. SWOT – анализ. Очакван ефект от реализирането на предложената програма.

Анализът на състоянието на АБИ и средата за развитие на института в национален и международен план през следващите години и проведения SWOT – анализ дават основание за формулиране на няколко основни силни и слаби страни, възможности и заплахи за развитието на АБИ, посочени в таблицата по-долу. Представените резултати от анализа сочат, че основния начин за минимизиране на посочените заплахи за развитието на АБИ, преодоляване на слабостите, реализиране на възможностите и оползотворяване на силните страни на института е ако управлението и развитието на института се фокусира върху създаване на работеща среда и условия за:

- Успешно кандидатстване и устойчиво спечелване и изпълнение на проекти с външно финансиране
- Изпълнение на нарастващ обем високо-технологични услуги и
- Привличане и реализиране на нарастващ брой и обем договорни изследвания

Посоченото е и основна цел на мерките и действията планирани в настоящата Програма за развитие на АБИ. Ето защо считам че реализирането на предложената програма за развитие на АБИ през предстоящия четири годишен директорски мандат ще доведе до постигане на тези цели, както и до положителни промени в привличането и обучението на млади учени и докторанти, по-добро кариерно развитие на академичния състав и по-висока удовлетвореност на техническия и административен състав на института

Силни страни (Strengths)	Слабости (Weaknesses)
<p>1. Висока ,проектна‘ култура на състава на АБИ, включваща подготовка на проектни предложения, изпълнение и отчитане на проекти финансирани от различни външни източници (ФНИ, ПНИИДИТ, ННП, РП на ЕС, двустранни програми и др.)</p> <p>2. Много добра експериментална база за приложение на съвременни експериментални методи и технологии (лабораторен комплекс в София) и отглеждане на растения в оранжерийни и полски условия и преработка на биомаса (опитна база в Костинброд).</p> <p>3. Състав с богат научно-изследователски и експериментален опит в реализиране на съвременните комплексни научни и договорни изследвания, и високотехнологични услуги.</p>	<p>1. Нарастващи трудности при привличане на качествени докторанти и млади учени. Това се отнася и за практически всички научни организации в страната, което води до висока конкуренция между тях за привличане на качествени кандидати за докторанти и млади учени.</p> <p>2. Липса на работеща ,постдок‘ система и практика в страната, което силно затруднява обмяната на експертиза и стартирането и/или адаптирането на нови експериментални методи. Необходимо от провеждане на значително по обем въвеждащо обучение на привлечените академични кадри.</p> <p>3. Трудности с привличането на качествен технически състав, поради относително ниските възнаграждения в сектора и трудности с поддържане на високо ниво на допълнителни възнаграждения.</p>
Възможности (Opportunities)	Заплахи (Threats)
<p>1. Установени работещи партньорства с институти от ССА, БАН и университети в страната, което е основа за широко и успешно участие в конкурси за финансиране на проекти и съответно спечелване и изпълнение на съвместни проекти с национално финансиране, вкл. проекти към Ф‘НИ‘, ННП, ПНИИДИТ и др.</p> <p>2. Международна разпознаваемост на АБИ и работещи партньорства с водещи Европейски и световни научни организации и университети, основа за по-нататъшно разширяване на сътрудничеството и участие в съвместни международни проекти.</p> <p>3. Нарастващи разпознаваемост на АБИ и опит в сътрудничеството с нестопански и стопански организации в страната, което е основа за следващи договорни изследвания и високотехнологични услуги за фирми и фермери.</p>	<p>1. Много голяма част от финансирането на изследователската дейност (извън възнагражденията) се покрива от външни проектни финансирания и стопанска дейност, което представлява заплаха за АБИ при големи промени в националното и ЕС финансиране на научно-изследователската и иновационна дейности.</p> <p>2. Бързо развитие на използваните в изследванията технологии и на агро-/био-науките като цяло, което съчетано с високата и растяща конкуренция в рамките на ЕС води до трудности за участие в консорциуми за международни изследователски проекти свързани с развита научна инфраструктура.</p> <p>3. Все още относително ниски нива на търсене на приложни изследвания, иновации и високотехнологични услуги в биоикономиката в страната, което е основен възпиращ фактор за развитие на тази насока от дейността на АБИ.</p>

9. Мотиви за кандидатура ми за директор на АБИ и предпоставки за успешен директорски мандат.

Агробιοинститутът е организацията в която е преминала цялата ми досегашна кариера в България. Свързан съм с АБИ професионално и емоционално. Винаги съм се гордял че съм част от състава на АБИ и съм се опитвал да направя института по-успешен и едно още по-добро място за правене на наука в България.

През изминалите два мандата като директор (2017-2021 и 2021-2025) успяхме последователно да подновим основните системи (ел. хранване, ВиК, ОВК, и др.) на лабораторния комплекс на АБИ в гр. София, за доставим и пуснем в експлоатация модерно високотехнологично оборудване за съвременни анализи и изследвания в областта на метаболомиката и молекулярната генетика и геномика. Изградихме опитна база на АБИ в гр. Костинброд, където подновихме външната ел. мрежа, изградихме система за напояване и ремонтирахме лабораторната и складовата сгради, засадихме, отгледахме и характеризирахме първите големи сегрегиращи популации при лавандула, бял риган и маслодайна роза, както и колекции генетични ресурси. Използвахме изградената инфраструктура за реализиране на редица комплексни изследвания и проекти с външно финансиране, публикувахме голям брой „добри“ статии в реномирани списания. Заедно с всичко това натрупахме ценен и полезен опит за управление на различни комплексни проекти, провеждане на обществени поръчки, привличане и обучение на студенти и млади учени с перспектива за включването им в състава на института. Регистрирахме първия от много години полезен модел и очакваме резултатите от предложението за регистриране на първия патент. Бързо трупаме опит от взаимодействие с „бизнеса“ чрез предоставяне на високо-технологични услуги и договорни изследвания за фирми от биоиндустрията. Вече имаме и увереност че можем да отидем и по-далече. След всички тези постижения и успешно развитие, сега е важно да направим така, че то да бъде устойчиво (напред), т.е. изградената инфраструктура, акумулираните опит и ноу-хау, възникващата интелектуална собственост, изградените сътрудничества и партньорства да бъдат максимално оползотворени за генериране на резултати, акумулиране на капацитет и потенциал за да се подготвим за следващия кръг на развитие, когато отново ще бъде критично да закупим следващото поколение научна апаратура за модерни изследвания и бързо да се научим да работим с тях и да ги използваме за следващите успешни проекти и изследвания. Това е и целта да кандидатствам за този трети „директорски мандат“ – да довършим започнатото изграждане на успешно и устойчиво развиващ се институт, който „може да прави наука“ като

добрите европейски изследователски организации и работи за биоикономиката на България.

По мое мнение предложената програма е реално изпълнима, отчита постиженията, предизвикателствата и проблемите в настоящата дейност на Агробιοинститута и ще осигури ефективното им решаване и дългосрочното успешно и устойчиво развитие на АБИ.

гр. София

16.04. 2026 г.

Подпис:

/чл. кор. проф. дбн Иван Атанасов/

П Р И Л О Ж Е Н И Я

към Програма за развитие и управление на Агробиоинститут /АБИ/, ССА

Проф. дбн Иван Илиев Атанасов, Агробиоинститут, ССА

(участник в конкурса за Директор на Агробиоинститут, обява ССА от 18.03.2026 год.)

Приложение 1, Таблица 1 Източници и общи обеми на финансиране на дейността на Агробиоинститута за периода 2021-2025 г.

Година	Общ бюджет на АБИ в лв.	Разпределение на приходите по източници на финансиране (в лева)				
		Бюджетна субсидия от ССА в лв., [% от общия бюджет на АБИ]	Общо приходи от проекти с външно финансиране, [% от общия бюджет на АБИ]	Приходите от проекти с външно финансиране включват:		Приходи от високо-технологични услуги и други дейности в лв., [% от общия бюджет на АБИ]
				Проекти с национално финансиране (ФНИ, МОН, ОПНОИР, ПНИИДИТ)	Международни проекти (FP EU, IAAE, FAO, SNSF)	
за 2025 г.	4 746 478	3 180 746 [67,0%]	1 491 090 [31,4%]	1 236 940	254 150	74 642 [1,6%]
за 2024 г.	2 795 695	1 971 664 [70,5%]	798 047 [28,5%]	480 089	317 958	25 984 [0,9%]
за 2023 г.	2 591 608	1 456 485 [56,2%]	1 094 971 [42,3%]	516 502	578 469	40 152 [1,5%]
за 2022 г.	2 275 278	1 319 530 [58,0%]	873 137 [38,4%]	847 360	25 777	82 611 [3,6%]
за 2021 г.	1 472 254	1 035 029 [70,3%]	394 953 [26,8%]	296 807	98 146	42 272 [2,9%]
Общо за периода 2021-2025 г	13 881 313	8 963 454 [64,6%]	4 652 198 [33,5%]	3 377 698	1 274 500	265 661 [1,9%]

Приложение 1, Таблица 2 Научно-изследователски проекти изпълнявани в Агробиоинститута, и източници на финансирането през периода 2021-2025 г.

Година	Общо брой научни проекти:	Брой проекти към ССА	Общо брой проекти с външно финансиране,	Проекти с външно финансиране	
				Проекти с национално финансиране (ФНИ, МОН, ОПНОИР, ПНИИДИТ)	Международни проекти (FP EU, IAAE, FAO, SNSF)
2025 г.	34	7	26	18	7
2024 г.	33	7	26	18	8
2023 г.	27	5	22	17	5
2022 г.	33	6	27	22	5
2021 г.	43	9	34	28	6

Приложение 1, Таблица 3 Научни публикации и цитирания на публикации на Агробиоинститута, през периода 2021-2025 г.

Година	Публикации в реферирани списания с IF		Публикации в реферирани списания без IF	<i>Публикации в сборници на конференции</i>	<i>Публикации в български списания</i>	<i>Публикации в монографии</i>	Цитирания на АБИ в публикации реферирани в WoS, Scopus
	брой	сумарен IF					
за 2025 г.	41	113,7					922
за 2024 г.	32	93,0					871
за 2023 г.	42	126,7	3	1		1	824
за 2022 г.	37	120,26		3	1		686
за 2021 г.	37	105,81		2	3		598
Общо за периода 2021-2025 г	189	559,47	3	6	4	1	3901

Приложение 2, Обновен лабораторен комплекс на АБИ – София, след ремонт в резултат на изпълнение на проект Център за компетентност № BG05M2OP001-1.002-0012, ОП НОИР

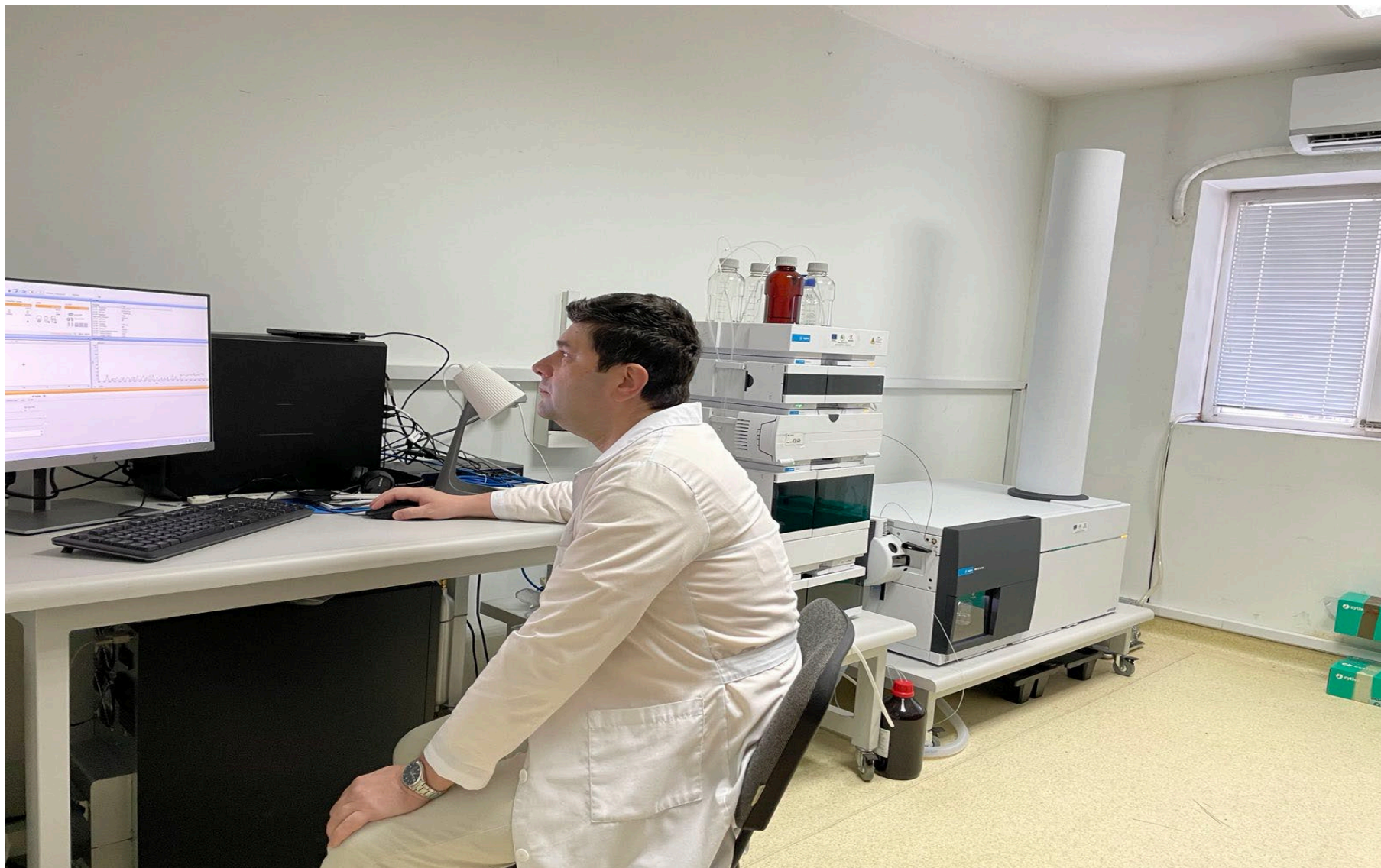
Приложение 2, Автоматичен капиларен ДНК секвенатор, Лаборатория Агробиотехнологии, проект Център за компетентност № BG05M2OP001-1.002-0012, ОП НОИР и № BG16RFPR002-1.014-0001, ПНИИДИТ.

Приложение 2, Газ хроматограф с маспектрометър, Лаборатория Сравнителен метаболитен анализ, проект Център за компетентност № BG05M2OP001-1.002-0012, ОП НОИР и № BG16RFPR002-1.014-0001, ПНИИДИТ

Приложение 2, Течен хроматограф с QTOF маспектрометър, Лаборатория Сравнителен метаболитен анализ, проект Център за компетентност № BG05M2OP001-1.002-0012, ОП НОИР и № BG16RFPR002-1.014-0001, ПНИИДИТ

Приложение 3, Външно саниране на лабораторна сграда в опитната база на АБИ – гр. Костинброд („преди“ и „след“)

**Приложение 3, Ремонтан покрив на стопанска сграда (склад и агротехника) в опитната база на АБИ – гр. Костинброд
(„преди“ и „след“)**

**Приложение 3, Ремонт на лабораторията в сутерена на лабораторна сграда в опитната база на АБИ – гр. Костинброд
(„преди“ и „след“)**

**Приложение 3, Ремонт на санитарни помещения в лабораторна сграда в опитната база на АБИ – гр. Костинброд
(„преди“ и „след“)**

**Приложение 3, Ремонт и ползване на лабораторията за екстракции в лабораторна сграда в опитната база на АБИ – гр. Костинброд
(„преди“ и „след“)**

